

Lexikografi är ett ord som används rikligt i det här numret. Det kan förenklat översättas med "ordboks författande". Terminologi- och lexikografiarbete har naturligtvis mycket gemensamt men det finns också en hel del som skiljer verksamheterna åt. På s. 2 berättar vi något om detta.

En viktig händelse i lexikografins historia är bildandet av den internationella organisationen EURALEX. Vad den skall ha för uppgift står att läsa på s. 3.

Fackspråk och allmänspråk	s. 2
Lexikografi	s. 2
LEXeter '83	s. 3
Symposium om datorstödd lexikografi och terminologi	s. 3
Termtjänst för översättare	s. 4
Språkmöte i Åbo	s. 5
TERMDOK - nu i söktjänsten TESS	s. 5
TNCs verksamhetsplan	s. 6
Ny bok i byggspråk	s. 7
Notiser	s. 7
Termfrågor i urval	s. 8

Fackspråk och allmänspråk

När vi talar om fackspråk och allmänspråk glömmar vi någon gång att det också finns språkarter som inte är vare sig det ena eller det andra. Tadelningen i fackspråk och allmänspråk inskränks lämpligen till språket i sakprosatexter och gäller inte för den fiktionsprosa som vi möter i dikter, romaner och noveller. Indelningen i sakprosa och fiktionsprosa är inte heller den utan problem. Det finns ju gränfall såsom dokumentära romaner eller enstaka utredningar med litterär prägel.

Anknytningen till sakprosa låter oss hyfsa ekvationen. Om vi godtar den har vi med detta sagt att fackspråk och allmänspråk är något som främst rör skrivet språk. När vi söker dessa språkarters särmerken slipper vi alltså att ta hänsyn till sådana variationer i uttal och ordval som följer av språkbrukarens geografiska och sociala härkomst.

Man talar – kanske med rätta – om allmänspråk, ett språk som är begripligt för åtminstone infödda, läskunniga svenskar, oavsett var i landet dessa bor, hur gamla de är, vilka yrken de ägnar sig åt och vilka intressen de odlar. Det är ett språk som vi möter i tidsningsartiklar, allmängiltiga anvisningar, enkla läroböcker och handböcker.

Finns det då ett fackspråk som avtecknar sig mot allmänspråket? Inte ens en inskränkning till tekniskt fackspråk låter oss ringa in en enhetlig språkart. Snarare får vi se fackspråk som sammanfattningen av de språkliga karakteristika som professionella grupper har, karakteristika som växlar från en grupp till en annan, främst med gruppens sakinriktning, men också t.ex. med dess närhet till teori eller praktik eller med dess språkliga tradition eller traditionslöshet.

När man försöker att urskilja de språkliga kännetecknen som utmärker fackspråken iakttar man lättast fackorden. Det är lätt att se att fackfolk använder ord som vi inte känner från allmänt språkbruk. Dessutom använder de en del av våra allmänt kända ord på ett sätt som skiljer sig från vår lekmananvändning av samma ord. *Effekt*, *kultur* och *minne* är ett par exempel på ord som i fackkretsar används i överförd, inskränkt eller vidgad betydelse. Men upphör inte den fackspråkliga särprägel med detta?

När fackfolk bygger meningar och texter med hjälp av ord är de hänvisade till mönster som vi känner från annan sakprosa, låt vara att de ibland utnyttjar vissa mönster särskilt flitigt eller särskilt sparsamt: i många facktexter möter vi sålunda idel -s-former av verben, alltså passivformer, och inga personliga pronomen såsom hon och vi. Sådana stildrag skiljer emellertid knappast fackspråk från allmänspråk. De kan också särskilja en facktext från en annan eller en allmänspråklig text från en annan.

Till svårigheten att urskilja något fackspråk bidrar också det förhållandet att ingen utnyttjar ett rent, oblandat fackspråk så länge som hon eller han inte håller sig till ett konstspråk, uppbyggt av logiska och matematiska symboler. Sålunda är en psykolog

ibland tvungen att gå utöver sitt specifika fackspråk för att utnyttja också matematiskt, statistiskt, datatekniskt, biologiskt eller medicinskt fackspråk.

Därför kan det hävdas att fackspråk förekommer i fackprosa, som skiljer sig från sakprosa i det att inslaget av fackterminologi är påfallande. Och fackterminologi är den uppsättning av ord som en professionell grupp utnyttjar för att utveckla och uttrycka sin specifika kunskap. Med hjälp av fackterminologin och under förutsättning att man vänder sig till en fackkunnig publik kan man lämna mycket utsagt, och en fackprosatext kan bli kort men ändå klar.

Ove Oskarsson

Lexikografi

Lexikografi är inte längre en fritidssysselsättning för tillbakadragna ordsamlare, utan en yrkesmässig verksamhet grundad på vetenskaplig teoribildning och bedriven i enlighet med en väl utvecklad praxis.

Lexikografi definieras ofta helt enkelt som "författande av ordböcker", där man alltså främst tar sikte på produkten (ordböcker). Det vore mer rättvisande att beskriva lexikografi som en verksamhet som går ut på att, med ledning av vissa teoretiska principer (lexikologi), observera, samla, utvälja, ordna och på ett pedagogiskt sätt beskriva enheter ur ett språks ord- och frasförråd.

Lexikografens verksamhet kan ta sikte på olika aspekter av orden. Huvudvikten kan läggas vid deras uttryckssida (stavning, uttal), funktion (böjning, konstruktion) eller innehållssida (betydelse). Man kan arbeta enspråkigt (t.ex. ange ordens betydelse genom att parafrasera dem på samma språk) eller tvåspråkigt eller t.o.m. flerspråkigt (t.ex. ange ordens motsvarigheter på ett eller flera målspråk). Lexikografen kan arbeta objektivt registrerande (redovisa det faktiskt rådande språkbruket) eller ha ett mer eller mindre normerande syfte med sin verksamhet (t.ex. föreskriva att ett visst ord endast skall anses ha betydelsen x, att det enda korrekta uttalet är y, att det riktiga konstruktionssättet är z osv.).

Även om de har mycket gemensamt skiljer sig lexikografi och terminologi åt på flera punkter, men det rör sig väl i de flesta fall mer om en gradskillnad än om en artskillnad. Grovt schematiskt skulle man kunna beskriva deras inbördes förhållande så här:

Lexikografen utgår i princip från ordet (termen) och försöker klargöra dess innebörd. Terminologen (eller kanske rättare terminografen) utgår snarare från begreppet och söker fastställa vilken term som brukas (skall/bör brukas) för att beteckna detta. En typisk fråga till en lexikograf är "Vad betyder ett ord som ...?". Motsvarande fråga till en terminolog skulle då vara "Vilken term används (bör man använda) för att beteckna den företeelse som ...?".

Lexikografen arbetar huvudsakligen med det s.k. allmänspråket och gör endast vissa utblickar mot det

s.k. fackspråket. Terminologien är mer specialiserad och koncentrerar sig på fackspråkliga termer och begrepp, varvid han oftast behandlar ett ämnesområde i taget. På den här punkten är dock gränsen mellan lexikografi och terminologi i hög grad flytande.

Lexikografens arbete är i de flesta fall registrerande, medan terminologens verksamhet i högre grad är av normerande karaktär: det gäller ju t.ex. ofta att rekommendera eller avråda från en av flera tänkbara termer för ett givet begrepp, att uppställa stipulativa definitioner för vissa begrepp osv. I terminologens uppgifter kan också ingå ett moment som lexikografen normalt inte sysslar med, nämligen att skapa nya termer (neologismer).

Lexikografen har en lång historia. Men dess utveckling till en yrkesmässig verksamhet på vetenskaplig grund har inte fortgått med jämn hastighet hela tiden. Om man bortser från de stora nationella ordboksprojekten på historisk basis (såsom Svenska Akademiens ordbok) är det först under de senaste 30 åren som processen skjutit fart på allvar. Internationellt samarbete mellan forskare och praktiker har etablerats, lingvistiska konferenser och kongresser har i allt större utsträckning tagit upp ämnet på sitt program, i de internationella vetenskapliga publikationerna ser man allt oftare bidrag som behandlar lexikografiska ämnen. Jämsides med detta har, i vårt massmedieorienterade och internationaliserade tidevarv, förlagen börjat satsa allt mer på ordboksutgivning.

Trots detta kan man knappast påstå att lexikografi blivit officiellt erkänd som ett yrke. Universiteten tillhandahåller ingen regelmässig utbildning för lexikografer. I några få länder (t.ex. Norge och Frankrike) finns visserligen särskilda lexikografiska institut, men på de flesta håll saknas resurser för forskning, utveckling och utbildning på området.

Ett hoppgivande tecken är att det på senare år har börjat arrangeras speciella sammankomster för lexikografer och lexikologer, och i det sammanhanget har man just påtalat de här bristerna. Speciellt livaktig har verksamheten varit vid universitetet i Exeter i Storbritannien, där man 1978 arrangerade ett veckoslutsseminarium i lexikografi, som två år senare följdes av en hel veckas "Summer School of Lexicography and Dictionary-Making". Och i år har man tagit nästa steg i och med bildandet av EURALEX, The European Association for Lexicography (se nedan).

Bo Svensén

LEXeter '83

Den internationella konferensen om lexikografi, LEXeter '83, hölls 9 - 12 september 1983 i Exeter, England. Från TNC deltog Anna-Lena Bucher.

Närmare 300 deltagare från 39 länder hade kommit samman för att lyssna på föredrag, diskutera och utbyta erfarenheter om lexikografiskt arbete. Utöver åt ämnen som berörde metoder och principer kring utarbetandet av ordböcker, ägnades en hel del upp-

märksamhet åt terminologi och datorstödd lexikografi.

Bland deltagarna fanns lexikografiska specialister från den akademiska världen, lexikografer som arbetar för (kommersiella) förlag och representanter för dessa förlag.

Två teman i konferensen var

- ordböcker måste svara mot brukarnas krav
- det finns ett starkt behov av lämplig utbildning, möjligheter till forskning och slutligen ett officiellt erkännande av lexikografisk verksamhet som yrke.

Konferensen var betydelsefull i lexikografins historia då den, mycket mot bakgrund av ovannämnda teman, utmynnade i att man bildade organisationen EURALEX (The European Association for Lexicography). Dess uppgift sades vara att främja "scholarly and professional activities related to dictionary-making including the training of lexicographers".

En internationell styrelse utsågs. Den består av Gabriele Stein, Hamburg, som ordförande, Noel Osseltton, Leiden, som vice ordförande, Reinhard Hartmann, Exeter, som sekreterare och Frank Knowles, Aston/Birmingham, som kassör.

Deltagarna i LEXeter '83 är automatiskt medlemmar i EURALEX fram till april 1984. De som är intresserade av medlemskap kan vända sig till Dr Reinhard Hartmann, University of Exeter, EX4 4QH, Devon, England.

Symposium om datorstödd lexikografi och terminologi

Ett symposium om datorstödd lexikografi och terminologi hölls i Uppsala 5 - 6 oktober. Norsk Termbank svarade för den innehållsliga uppläggningsen och ett femtiotal deltagare från hela Norden hade mött upp. Bland deltagarna fanns både lexikografer och terminologer.

I föredragen berördes dels specifikt lexikografiska problem, dels terminologiska, och det gavs inblickar i skilda arbetsuppgifter och arbetsmetoder - från arbetet på en jylländsk dialektordbok till arbetet på ett öppet, generellt klassifikationssystem för termer. Det visade sig att terminologerna som redan länge använt datorn som ett hjälpmedel i terminologiarbetet nu var upptagna av att fundera kring bl.a. gemensamt utbytesformat, harmonisering och klassifikation.

Lexikograferna har ännu inte samma vana och någon menade kanske heller inte samma välvilliga inställning till datateknik som terminologerna. De måste enas om vilka krav de vill ställa på en lexikografisk programvara. Vilken hjälp vill de ha av datorn?

Kolbjørn Heggstad från Norsk Termbank sammanfattade föredragen med att säga att "experi-

mentet" att samla lexicografer och terminologer visat att vi kan lära av varandra. Viktigt är att vi betraktar datorn som ett verktyg i vårt arbete. Likaså är ordböckerna som blir resultatet av arbetet ett verktyg för våra målgrupper — i deras arbete. Heggstad menade att lexicografer och terminologer måste ta hänsyn till målgrupperna och inte producera terminologi och lexicografi för sig själva. Man får t.ex. som terminolog inte snåla med upplysningar om hur ord böjs, uttalas och kombineras med andra ord till fraser.

Kjell Åström från TNC höll ett föredrag vid symposiet med titeln "Skall vi byta data med varandra? Om kraven på framtida språklig datautväxling". Han framhöll att tillgången på datorläsbar terminologi nu ökade snabbt, eftersom datorn blev allt vanligare som hjälpmedel för terminologiskt aktiva personer. Dessa terminologidata är långlivade och kan i många fall återbrukas. Men för att återbruket skall vara ekonomiskt krävs att data tillräckligt enkelt kan anpassas till nya driftmiljöer. En eventuell harmonisering bland dataproducenterna bör därför inriktas på att underlätta sådan dataöverföring.

Den del av hela databehandlingskedjan som är lättast för dataproducenten att påverka är den logiska uppbyggnaden av dataposterna. Dataproducenterna bör därför ägna tid åt att anpassa just denna uppbyggnad till överenskomna regler.

Men om denna anpassning medför merarbete för dataproducenten behöver han något slags morot för att verkligen utföra detta arbete. Moroten heter i många fall "förväntad framtida intäkt". Om vi vill åstadkomma harmonisering av terminologisk dataproduktion måste vi därför visa ganska handfast på vad man tjänar på detta. Vidare bör vi sannolikt erbjuda harmonisering på olika tekniska nivåer.

Termtjänst för översättare - en lägesrapport

TNC har beslutat om ett nytt projekt, termtjänst för översättare, och anställt undertecknad för att under det närmaste halvåret utforma den nya verksamheten. I ett tidigare nummer av denna tidskrift (1982:5) har syftet med projektet beskrivits i korthet. Det kan vara av intresse att nämna något om dagsläget på detta område.

Bakgrunden till projektet är bl.a. att Statskontoret i sin nyligen slutförda utredning "Översättningsverksamheten inom statsförvaltningen" (rapport 1982:19) påpekat att bristen på terminologisk service är ett av de mest framträdande problemen på översättningsområdet. Med de resurser som TNC numera förfogar över torde det finnas goda förutsättningar för att åtminstone i viss utsträckning avhjälpa denna brist.

Det finns mer än 2 000 personer i Sverige som yrkesmässigt översätter skriftliga handlingar, därav ca 250

auktoriserade translatorer. Den terminologiska service som dessa översättare behöver ligger naturligtvis inte bara på det tekniska området, utan även inom medicin, juridik och samhällsförhållanden i övrigt. I fråga om språkriktningar finns det anledning att anta att man behöver terminologisk service vid översättning till och från svenska i ungefär samma omfattning.

För att kunna dra upp riktlinjerna för det nya projektet måste först efterfrågan på terminologisk service preciseras. Det är inte avsikten att göra någon enkätundersökning för att få klarhet på den punkten, utan att skaffa uppgifter genom informella kontakter inom översättarkåren. Därefter gäller det att kartlägga de resurser som nu står till förfogande i form av bibliotek, arkiv, databanker och icke dokumenterade kunskaper. En avstämning av dessa resurser mot den förväntade efterfrågan kommer att utvisa hur resurserna bör utökas och verksamheten i praktiken utformas.

Det vore frestande att redan från början sikta på ett datamaskinellt lagrings- och söksystem. Dels finns det åtskilliga sådana system i drift idag, dels arbetar tiden för informationsåtervinning av det här slaget. Dataterminalerna - som är en förutsättning för snabb kontakt med datalagrat material - har blivit ett praktiskt och relativt billigt redskap i kontorsarbete i allmänhet och informationslagring och -sökning i synnerhet. Allt detta har Svenska språknämnden närmare utvecklat bl.a. i sin utredning för två år sedan om samordning av terminologiskt utvecklingsarbete på invandrarspråk. Härtill kommer att det finns få områden där ordbehandlingsmaskiner - och möjligheten att med deras hjälp föra in i texten termer från databanker - som kan ge så stora rationaliseringsvinster som inom översättningsverksamheten. Närmare överväganden har dock givits vid handen att projektet, i varje fall på kort sikt, inte skulle vara inriktat på uppbyggnaden av ett nytt maskinellt system. Det är dagens - och inte morgondagens - teknik, samt de tekniska resurser som den övervägande delen av de 2 000 översättarna för närvarande förfogar över, som måste vara utgångspunkten.

Planerna för den närmaste framtiden är följande. En försöksverksamhet påbörjas redan i december 1983, varvid ett antal erfarna översättare välvilligt har åtagit sig att tjänstgöra under vissa tider som "termtjänstkonsulter" inom TNCs lokaler. De kommer då att besvara kollegers frågor på det terminologiska området, framförda vid personligt besök, per telefon eller brevledes. Bakom "termtjänstkonsulterna" står TNCs samlade resurser i form av handläggare, bibliotek, arkiv, databank och övriga maskinella möjligheter till åtkomst av termer. Rådgivningen är avgiftsfri under denna försöksperiod på fyra månader och står öppen för alla översättare. Samtidigt bildas ett antal referensgrupper, bestående bl.a. av de nysnämnda "termtjänstkonsulterna". En första orientering om denna verksamhet kommer att lämnas vid FATs (Föreningen Auktoriserade Translatorer) årsmöte i november.

Andreas Santoft

Språkmöte i Åbo

När septemberluften är som kallast gästar tjugo språkkonsulter Åbo akademi. Svenska institutionen vid akademien har tillsammans med Examinerade språkkonsulters förening från Sverige arrangerat ett seminarium under en dag - nu skall språkvård i Sverige och Finland dryftas!

I finlandssvenskan finns naturligtvis alla de språksnårigheter som rikssvenskan har, inleder Mikael Reuter från Byrån för svenska språket i Helsingfors. Men vi brottas dessutom med problem som uppkommer vid översättningsarbetet. Nästan alla offentliga texter är nämligen översatta från finskan - vare sig det är lagtexter, texter från massmedia eller reklamtexter. Och om texterna inte är översatta är ändå basmaterialet, t.ex. intervjuerna, på finska. Översättningen behöver visserligen inte göras ord för ord, men det finns en oskriven lag, åtminstone för lagtexter, som säger att texterna i de båda språken skall motsvara varandra mening för mening. En sådan översättning kan vara nog så svår att göra när skillnaden mellan de två språken är så stor som den är. Detta medför naturligtvis att svenskan ofta blir konstig och tung och i värsta fall att grava språkfel uppstår.

Det här ger förstås oss språkkonsulter perspektiv på vår verksamhet. Vi fortsätter föredragen med att ge våra värdar exempel på det dagliga språkvårdsarbetet i Sverige. Bl.a. redogör Cecilia Utterström för projektet Begriplig Svenska. Marianne Andersson beskriver sedan hur hon lyckats förändra språket i de kommunala protokollen - en utredning hon gjort åt JO. En av statsrådsberedningens språke experter, Barbro Ehrenberg-Sundin, visar oss därefter den nya disposition som regeringens propositioner kommer att få.

Lunchen intar vi på en restaurang i närheten, där servitören bara talar finska. Med teckenspråk gör vi oss förstådda.

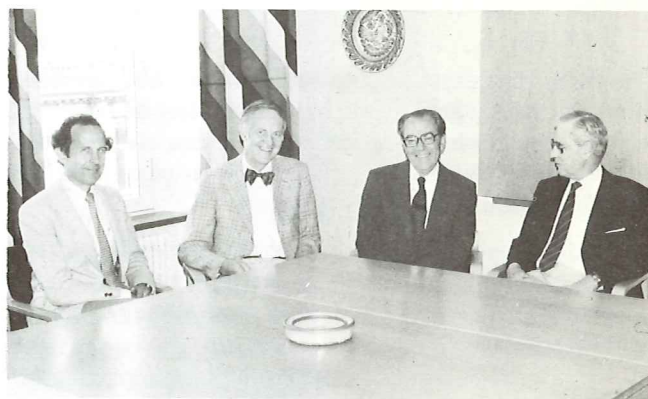
Textlingvistik - är det bara en teoretisk sidogren av språkvetenskapen eller kan erfarenheter därifrån användas i språkvårdsarbetet? Professor Nils-Erik Enkvist framhåller textlingvistikens användningsområden. Han betonar bl a vikten av att man tar hänsyn till läsarnas förkunskaper. Annars kan man inte avgöra hur mycket en text kan komprimeras och vilken information som således bör kunna underförstås i den.

Marketta Sundman redogör sedan för en undersökning om tvåspråkighet hos barn i finlandssvenska skolor. Det har visat sig att 1/4 av alla "svenska" barn i dag mera kommer i kontakt med det finska språket än med det svenska. Detta medför svåra problem vid modersmålsundervisningen. Något som ytterligare försvårar problemen är det stora antalet dialekttalande finlandssvenskar. Professor Bengt Loman berättar att hela 100 000 finlandssvenskar eller 1/3 av alla talar dialekter som avviker så mycket från högsspråket att de inte kan beskrivas i dess termer. (Högsspråk står här för den svenska som talas i Helsingfors.) Skillnaden mellan dialekt och högsspråk är lika stor som mellan t.ex. svenska och danska.

De dialekttalande barnen kan således sägas ha tre "modersmål": en dialekt, som är deras egentliga modersmål; högsspråket, som de har varierande kunskap i och som officiellt förutsätts vara deras modersmål; finska, som är majoritetsspråk i landet.

Dessbättre följer man numera i finlandssvenska skolor en ny läroplan. Den säger att barnen visserligen skall lära sig högsspråket som skriftspråk, men inte på bekostnad av dialekten. Det skulle innebära att barnen först får lära sig läsa och skriva på sin dialekt och sedan i etapper övergå till att lära sig högsspråket.

Åsa Holmér

Fr. vänster: Lars Algotsson, TNC, Jan Ollner, Standardiseringskommissionen i Sverige, Roland Kiessling, Sveriges Mekanförbund och Erik Höök, Jernkontoret. Foto: Roine Lundin.

TERMDOK - nu i söktjänsten TESS

I TNC-Aktuellt 1983:2 lämnade vi en lägesrapport för TERMDOK i samband med att provdriften hos Medicindata gick mot sitt slut. Den tekniska sidan, att tillhandahålla TERMDOK för direktåtkomst med hjälp av ett informationsåtervinningssystem, hade inte vållat några större problem. Däremot fann vi att en fullfjädrad databastjänst (med utbildning, marknadsföring, kundtjänst, samordning med andra databasproducenter osv.) krävde bättre resurser än vi kunde avsätta i provdriften.

Vi berättade i lägesrapporten också om planerna på att bygga ut TERMDOK till en marknadsanpassad och konkurrenskraftig databastjänst inom terminologiområdet. Vi tänkte oss bl.a. att fortsätta utnyttja IR-systemet 3RIP och samarbeta med databasproducenterna Jernkontoret, Mekanförbundet och Standardiseringskommissionen. Dessa planer har därefter blivit betydligt handfastare, något som bl.a. framgår av bilagan till detta nummer av TNC-Aktuellt.

TERMDOK ingår alltså numera i den nystartade svenska söktjänsten TESS. Ändamålet med TESS är att göra det lättare att söka viss teknisk information. TESS innehåller resultat från sådan forskning och utveckling som intresserar verkstads-, järn- och stållindustrin samt svensk standard och teknisk termi-

nologi. Datatekniskt är denna information uppdelad på fyra olika databaser.

Samordningen mellan de fyra basproducenterna har utvecklats så långt att brukaren

- kan söka med **samma** sökspråk i alla databaserna
- bara behöver kunna **en** inloggningsprocedur
- bara behöver teckna ett avtal och ha ett lösenord
- kan vända sig till **en** gemensam kundtjänst
- bara behöver **en** utbildning, som är gemensam för alla databaserna
- bara behöver ha **en** gemensam användarhandledning.

Det finns inga fasta kostnader i form av abonnemang eller inträdesavgift. Man betalar endast för den tid man söker. Under 1983 ger vi brukarna ett introduktionspris på 240 kr per timme av uppkopplad tid. 1984 blir taxan 480 kr per timme.

Om du vill veta mera, tag kontakt med mig på telefon 08-24 92 90!

Kjell Åström

TNCs verksamhetsplan

TNC håller just på att lägga sista handen vid sin verksamhetsplan för perioden 1984-86. Den indelning av TNCs verksamhet i program som vi tillämnat sedan 1980 har nu utvärderats och reviderats på en hel del punkter. Vi passar därför på att här informera om den nya indelningen.

TNC har valt att utgå från en marknadsmodell. Det finns fackspråksbrukare som vill ha terminologiska upplysningar av olika slag. TNC kan tillhandahålla sådana upplysningar, förmedlade i form av varor eller tjänster. Dessa är säljbara produkter med företags- eller samhällsekonomiskt värde. De bildar programmen **Terminologivaror** och **Terminologitjänster**.

För att kunna framställa sådana produkter måste TNC ha tillgång till material, till råvara. I vidaste bemärkelse består råvaran av information. Anskaffandet av information, tillsammans med ett antal följdprocesser, faller under programmet **Informationsinsamling**.

Ingen produkt, oberoende av sina inneboende kvaliteter, blir nyttig förrän den kommer i avsett bruk. Detta motiverar särskilda aktiviteter för att få TNCs produkter spridda och använda. Aktiviteterna bedrivs inom ramen för programmet **Marknadsföring**.

I ett femte program, **Utveckling**, vill TNC sörja för en fortlöpande uppbyggnad av organisationens kompetens och förmåga. Detta sker genom vidareutbildning av personalen, utveckling av nya metoder, varor och tjänster osv.

Det sjätte och sista programmet, **Gemensamma funktioner**, omfattar de aktiviteter som tillsammans bildar

den organisatoriska och administrativa grunden för TNC som helhet.

De kvalitativa målen för TNC under planperioden kan sammanfattas så här.

Inom programmet **Terminologivaror** skall TNC utarbeta

- traditionella fackordlistor
- miniordlistor
- ordböcker
- översättningsordlistor
- läro- och handböcker.

Inom programmet **Terminologitjänster** skall TNC tillhandahålla

- terminologisk upplysningstjänst
- databastjänst
- konsultation
- utbildning.

Inom programmet **Informationsinsamling** skall TNC säkerställa tillgången på terminologisk basinformation genom

- bibliotek
- excerpiering
- termbanksuppbyggnad
- datorisering.

Inom programmet **Marknadsföring** skall TNC tillhandahålla trycksaker, propagera för terminologiarbete och informera om sig själv genom

- förlagsverksamhet
- tidskriftsverksamhet
- allmän informationsverksamhet.

Inom programmet **Utveckling** skall TNC förbättra sina möjligheter att möta morgondagens krav genom

- personalutbildning
- utvecklingsprojekt.

Inom programmet **Gemensamma funktioner** skall TNC sörja för en basorganisation, väl anpassad till de krav som verksamheten ställer.

Kjell Åström

Ny bok i byggspråk

Sedan länge har en handbok i byggspråket varit under arbete på TNC. Handboken är en bearbetad version av arbetsdokumentet Byggskrivregler, som arbetsgruppen för dokumentsamordning, DOKSAM-gruppen, givit TNC i uppdrag att revidera.

Nu är handboksarbetet inne i sitt slutskede – manus är ute på internremiss för tillfället – och snart kommer boken att tryckas under namnet **Språkråd och skrivregler för byggare**.

Skriften vänder sig till alla som skriver texter med anknytning till byggområdet, t.ex. till dem som skriver bestämmelser, rapporter, utredningar eller som informerar om företeelser inom byggbranschen. Men den kan också användas av lärare i byggämnen och av svensklärare som undervisar i byggklasser.

Språkråd och skrivregler för byggare är som titeln antyder uppdelad i två avsnitt. I **Språkråd** ger vi förslag på hur man kan skriva för att läsarna lättast skall förstå. Vi visar på "dåliga" meningar hämtade ur byggdokument och arbetar om dem med utgångspunkt från de olika språkråden.

Skrivregler består främst av bearbetade utdrag ur TNCs skrivregler (TNC 37) och Språknämndens skrivregler. Här kan man finna regler för hur man kommaterar en text eller avstavar ett ord, eller hur tabeller bäst ställs upp.

Språkråden och skrivreglerna, som ju den här gången är riktade till byggbranschen, bör relativt enkelt kunna anpassas till andra fackområden (t.ex. en framtida Språkråd och skrivregler för eltekniker?).

Skriften tar visserligen upp språkliga drag i byggtexter, men det innebär inte att dragen är specifika för dessa texter. Samma drag, t.ex. substantiveringar, långa meningar eller ålderdomliga ord, återfinns även i annan teknisk text. I skriften lär man sig att undvika att använda dem eller att använda dem på rätt sätt. Även andra tekniker än byggare skulle kunna ta lärdom av detta.

Åsa Holmér

Notiser

Nyanställda

Anne-Louise Holmin-Sandberg med arkitektexamen från Chalmers Tekniska Högskola arbetar på TNC sedan 24 oktober som handläggare. Hon kommer närmast från byggnadsfirman Anders Diös AB där hon bl.a. arbetade med projektering, produktionskalkyler, inköp och planering.

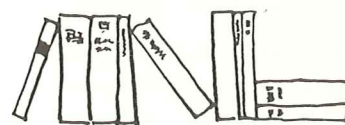
I juli månad började Susan Sjöberg-Ećimović på TNC. Hennes huvudsakliga arbetsuppgift är att registrera på vår minidator. Susan arbetade tidigare som sekreterare på Foderringen HB FORI.

Bo Svensén började på TNC i september. Han kommer närmast från Esselte Studiums ordboksredaktion, och som språkvetare och lexikograf kommer han att bl.a. arbeta med olika ordliste- och ordboksprojekt och med förlagsverksamhet vid TNC.

Andreas Santoft, auktoriserad translator till och från ungerska språket och godkänd tolk med speciell kompetens som rättstolk är korttidsanställd för att under det närmaste halvåret utforma projektet "termtjänst för översättare".

Nyförvärvslista

TNCs bibliotek är sedan mitten av september klart med Nyförvärvslista 1983:2. De som tidigare beställt listan får den fortsättningsvis automatiskt. Nya beställningar kan göras när som helst.

Magdalena Gram

"Skriv enkelt! Skriv mänskligt!"

Så presenteras utbildningsmaterialet **Begriplig svenska**. "Målet är att få ett offentligt språk som är enkelt och klart men också levande och uttrycksfullt – ett språk som verkligen når fram."

Begriplig svenska vänder sig främst till alla i landsting och kommuner som läser och skriver offentlig text. För dessa skall språkcirklar bildas. I **Begriplig sven-**

ska finns ett förslag till studieplan och också ett modellprogram för ett tvådagarsseminarium i språkvård. De som deltar i cirklarna skall få hjälp med att förändra sitt eget språk genom att arbeta med egna texter. Det är också meningen att man i cirklarna skall använda **Språkredan** – en skrift om bl.a. stilfrågor av Stig Nilsson som bildar stommen i **Begriplig svenska** – och **Språkbruk** – en diktbok om språk som skall inspirera till diskussion och bidra till att ändra attityder.

Den som vill ha mer information om **Begriplig svenska** kan kontakta Cecilia Utterström, språkvårdare på Landstingsförbundet. Hon träffas på tfn 08-23 65 60.

Det tryckta materialet kan köpas hos Kommunförbundet, Expeditionen, Hornsgatan 15, 116 47 Stockholm.

Åsa Holmér

Termfrågor i urval

FRÅGA: Skall *optisk fiber* heta *optiska fibrer* i pluralis?

SVAR: Nej. Även om ett uttryck lånas in från ett främmande språk finns det inte någon anledning att också låna in böjningsändelse från detta språk. I fallet med *optisk fiber* är det ju dessutom så, att fiber sedan länge finns i svenskan – med en etablerad böjning. Det gör det än mer oförsvarligt att böja ordet på annat sätt. Skriv alltså **optiska fibrer**.

?

FRÅGA: Varifrån kommer **randomisera**?

SVAR: Det är inlånat från engelskans *randomise*, som är avlett av *random*, slump, som i sin tur är bildat till ett gammalt frankiskt ord, *randir*. Detta verb, *randir*, är besläktat med engelskans *run* och svenskans *ränna* och *rinna*.

Ordet används inom statistiken och betyder ungefär *ordna slumpmässigt*.

?

FRÅGA: Vad är *pedonti* eller *pedodonti* för någonting?

SVAR: Den korrekta termen är **pedodonti**. På tandläkarhögskolan finns Institutionen för pedodonti. I en medicinsk uppslagsbok finner vi **pedodontologi** som står för läran om tändernas utveckling o.d. i barnåren.

Åsa Holmér

I redaktionen:

Berit Björk
Anna-Lena Bucher
Inger Carsbring

Foto:

Kjell Åström

Prenumeration:

Maj Uveby

TNC-Aktuellt utkommer med 6 nr per år och kostar 30 kr. Eftertryck tillåts om källan anges.

TNC TEKNISKA NOMENKLATURCENTRALEN

- har till uppgift att åstadkomma ett för svenska förhållanden lämpat tekniskt språkbruk
- ger ut ordlistor, nomenklaturregler, anvisningar för skrivning av teknisk text och ett periodiskt nyhetsblad, TNC-Aktuellt
- ger råd och upplysningar i allt som rör teknisk terminologi samt granskar på uppdrag manuskript med tekniskt innehåll
- uppbär bidrag från staten och räknar till sina medlemmar myndigheter och verk, organisationer och institutioner samt företag
- TNCs publikationer säljs i bokhandeln. Beställning kan göras även direkt hos TNC.